

Den gemensamma jordbrukspolitiken

- En studie av CAP ur lantbrukarens perspektiv

Abstract

The Common Agricultural Policy (CAP) was established in the post Second World War society in Western Europe. Its emphasis was to resolve the problems regarding the agriculture and non-existing food supplies, by offering subsidies to vulnerable farmers. This was assumed to increase the farmer's production incentives.

Today, CAP constitutes almost half of the common EU-budget, still subsidizing farmers in order for them to maintain production efficiency and income-stability. But does CAP still has a clear reason to exist?

This thesis will present a comprehensive analysis of CAP, which questions whether or not it is a legitimate political system. This is partly investigated by addressing the opinions of Swedish farmers in the Skåne region. By adopting legitimacy theory in relation to the opinions of the concerned farmers, this analysis has resulted in a conclusion which reads that CAP is not to be considered as a legitimate political system. In addition, if CAP is in fact not legitimate in its current form; could one question the legitimacy of the EU as a whole? This will be discussed yet remain unanswered, thus invoking further research to be executed on the matter.

Nyckelord: CAP, jordbruk, legitimitet, stöd, EU.

Antal ord: 9451

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Syfte och problemformulering	2
1.2 Disposition	2
2 Metod och material	3
2.1 Metodologisk diskussion	3
2.1.1 Material	5
2.1.2 Källkritik	5
2.2 Val av intervjupersoner	5
3 Jordbrukspolitik	7
3.1 Svensk jordbrukshistoria	7
3.2 Aktörer inom svenskt jordbruk	8
3.3 EU:s jordbrukspolitik	8
3.3.1 De olika stöden	9
3.3.2 CAP som styrelseskick	10
4 Teori	12
4.1 Legitimitetsbegreppet	12
4.1.1 Politikens inflödessida	13
4.1.2 Inflödessidan hos CAP	14
4.1.3 Politikens utflödessida	15
4.1.4 Utflödessidan hos CAP	16
4.2 Operationalisering	16
5 Intervjusvar och analys	18
5.1 Stöden	18
5.1.1 Uppfattning om stöden enligt teorin	20
5.2 Förvaltningen	20
5.2.1 Uppfattning om förvaltningen enligt teorin	21
5.3 Den gemensamma jordbrukspolitikens framtid	22
6 Slutsats	24
6.1 Avslutande diskussion	24
7 Referenser	26
7.1 Sekundärmaterial	26

7.2	Samtalsintervjuer	29
8	Appendix.....	30
8.1	Intervjuguide	30

1 Inledning

Effekterna av EU:s jordbrukspolitik är något som upprör och påverkar många. Det talas bland annat om en omvänd Robin Hood-politik, där man menar att stöden ges till dem som har störst avkastning och inte till dem som har det svårast att överleva. Många svenska organisationer är involverade i frågan kring den gemensamma jordbrukspolitik (Common Agricultural Policy, CAP) och hur den bör reformeras när systemet nu står inför en förändring som tar sin början 2013. Synpunkterna handlar bland annat om hur de offentliga ersättningarna bör formateras så att sambandet mellan det samhället behöver och var ersättningarna går blir så tydligt som möjligt och att systemet på det sättet ökar sin transparens. Uttalande finns också om att stöden inte riktas rätt, då de menar att passivt brukande är möjligt som stöden ser ut nu, och att legitimiteten i jordbrukspolitik därmed urholkas (yttrande Svenska kyrkan, 2012:92, yttrande Svensk mjölk, 2011:3351). Legitimitet är viktigt för att ett politiskt system ska kunna överleva i ett (demokratiskt) samhälle och ett systems maktutövningslegitimitet är beroende av medborgarnas uppfattning om systemet (Barker 1990:52). Begreppet legitimitet kommer tas upp och förklaras mer ingående under kapitel 4.1.

Den gemensamma jordbrukspolitik är den mest omfattande av EU:s politikerområden och tar en stor del av budgeten, närmare bestämt 34 procent under den rådande budgetperioden (europa.eu). Området är också något som engagerar medborgare inom EU och görs till en stor politisk fråga. Det man ofta glömmer att påpeka när man talar om hur mycket pengar som går till CAP är att detta är det enda *gemensamma* politikerområde och om inte EU hade förvaltat denna budget så hade medlemsländerna själva avskrivit en stor summa pengar till sin nationella jordbrukspolitik. Röster som hörs starkast kring frågan om CAP tillhör politiker och skattebetalare (Ohlsson, 2010) och den mediala diskussionen kring den gemensamma jordbrukspolitik framställs ofta med en negativ klang. Men är politikerna och skattebetalarna de som påverkas mest av CAP? Det beror på vilken slags påverkan man talar om. De som är involverade i implementeringen av de politiska beslut som tas i CAP är många och parterna som i sin tur berörs av dessa beslut är såväl EU:s organ som svenska myndigheter och jordbrukare. I slutet av ledet i implementeringsfasen återfinns den enskilda jordbrukaren.

1.1 Syfte och problemformulering

Denna uppsats ämnar belysa jordbrukarnas uppfattning om CAP som politiskt system och dess utformning. Syftet med uppsatsen är att med tyngdpunkt på jordbrukarnas åsikter pröva CAP:s legitimitet. Jag ser både vikten av, och det intressanta i, att undersöka hur de som påverkas av implementeringen av de politiska besluten, uppfattar systemet. Att belysa den enskilde jordbrukaren, den som påverkas mest av stöden och implementeringen av besluten som tas inom CAP, är en relativt orörd infallsvinkel på problematiken och en mycket intressant sådan. Rothstein är en av dem som belyser vikten att studera den enskilde medborgarens uppfattning om ett system för att kunna säga något om dess legitimitet (Rothstein, 1992:46). Rothsteins argument används som utgångspunkt i uppsatsen där jag med hjälp av intervjuer av enskilda jordbrukare kommer analysera CAP mot legitimitetsteori. Frågeställningarna lyder:

Hur ser skånska lantbrukare på CAP som politiskt system?

Med utgångspunkt i det ska jag besvara följande fråga:

Kan CAP ses som ett legitimt system?

Uppsatsen är i allmänhet relevant då CAP är EU:s enda gemensamma politikområde och i synnerhet då CAP ska omformas i samband med den nya budgetperioden som tar sin början 2014. Med dels teori kring legitimitetsproblematik och dels metod med fokus på samtalsintervjuer av den enskilde jordbrukaren skapas slutsatser kring huruvida CAP som politiskt system fungerar. Då CAP är del i ett större system sätts mitt fall i ett större perspektiv i en avslutande diskussion som rör hela Europeiska Unionens legitimitet.

1.2 Disposition

I nästkommande kapitel presenteras den metod som används för att studera och beskriva den gemensamma jordbrukspolitiken. I kapitlet som följer görs en empirisk beskrivning av jordbrukspolitik, med speciellt fokus på CAP och Sverige. Jag har valt att lägga denna del tidigt i uppsatsen därför det är en huvudsaklig del i förståelsen av problemområdet och utgör en byggkloss i analysen. Vidare presenteras den begreppsapparat som den analytiska beskrivningen av CAP är baserad på. Analysen som sedan följer är indelad i en presentation av intervjuerna och i en analytisk del. Dessa delar kommer leda till det sista kapitlet där en slutsats med tillhörande diskussion avhandlas.

2 Metod och material

I detta kapitel redogörs för de metodologiska val som tillämpats i studien för att kunna genomföra min analys. Jag kommer även diskutera kring de material som är nödvändiga att använda samt förhålla mig källkritisk till dessa. Då denna studie kommer fokusera på intervjuer redogörs i slutet på detta kapitel för valet av intervjupersoner och avslutningsvis diskuteras vikten av intersubjektivitet i denna uppsats.

2.1 Metodologisk diskussion

Valet av metod styrs av den typ av frågeställning uppsatsen grundar sig på och det jag ämnar få svar på. För att redogöra för CAP utifrån lantbrukarens perspektiv kommer jag genomföra en beskrivande analys med ambitionen att förstå CAP, som är uppbyggd med hjälp av kvalitativ intervjuundersökning. Min strävan är att öka medvetenheten när det gäller den gemensamma jordbrukspolitiken och detta genomförs baserat på legitimitetsteori och intervjustudier (Esaiasson mfl, 2010:37). Genom att intervjua ett urval jordbrukare kommer jag kunna se på CAP ur en ny synvinkel och därmed få ett intressant resultat. Ove Karlsson belyser vikten av att genomföra en analys som kritiskt kan granska och komma in under den insats som man vill bedöma (Karlsson, 1999:17). Med hjälp av frågeundersökningar har jag som avsikt att kunna förstå CAP utifrån lantbrukarens perspektiv och sedan koppla resultaten till legitimitetsteori. Den öppenhet som kvalitativa studier innebär (Kvale, 1997:82) verkar till fördel för min studie, då det ger mig möjlighet att göra många avgöranden på plats, hos jordbrukaren, till exempel följa upp vissa intressanta trådar, ställa följdfrågor och låta intervjuguiden verka enbart som mall. Att göra på detta vis bygger på kunskap om ämnet och noggrann förberedelse. En teknik som denna kommer att skapa en djupare inblick i ämnet ju fler intervjuer jag går igenom, därför är det viktigt att börja med intervjuerna i ett tidigt skede, samtidigt som stor vikt läggs vid att vara väl förberedd när intervjuerna påbörjas.

Det finns många olika typer av frågemetoder, och det är viktigt att klart och tydligt formulera hur man ska gå till väga och samtidigt vara medveten om de metodologiska svårigheterna. Den typ av intervjuundersökning jag kommer att använda mig av liknar den som nämns av Esaiasson m.fl. som *samtalsintervjuundersökning* (2010:258). En sådan typ av undersökning används för att man med hjälp av öppna, men färdigställda frågor, tillåter svarspersonen att ge bredare svar samtidigt som intervjuaren får möjlighet att ställa

uppföljningsfrågor. I denna undersökning är det inte personerna som står i centrum utan det är deras (olika eller lika) uppfattningar och tankar om CAP som är intressant (Esaiasson m fl, 2010:266). Undersökningen utmynnar i en analys där svaren som givits *tolkas* för att kunna koppla dem till det teoretiska ramverk som analysen grundar sig på.

Någon form av statistik kommer inte att användas, och därmed utesluts försök att tala om *frekvens*, eller att räkna på hur ofta ett fenomen förekommer i studierna. Istället handlar min intervjustudie om att *synliggöra* förhållandet till CAP (Esaiasson m fl, 2010:284). Jordbrukarnas erfarenhet och upplevelser av CAP undersöks och detta görs bäst med hjälp av intervjusamtal. Då tillåts dem uttrycka åsikter och synpunkter med egna ord, något som eftersträvas. I en kandidatuppsats finns inte utrymme att göra hundratals intervjuer med jordbrukare, något som annars varit att föredra då det hade gett möjlighet att se tydligare åsiktsmönster och därmed dra längre slutsatser. En kvantitativ studie hade gett en större vidd, men denna vidd kompenseras med en mer intim studie. Generaliseringen kommer alltså inte att kunna kopplas till individer i statistisk mening, istället ämnar jag generalisera till mer abstrakta fenomen som *tolkningar av politiska system* och hur *legitimiteten påverkas i ett flernivåsystem*.

Som tidigare nämnts är det viktigt med en teoretisk förståelse innan man börjar intervjua, *vad* som undersöks påverkar *hur* det undersöks. Att fråga någon hur de upplever ett system som (ofta) genererar mycket pengar åt dem eller deras konkurrenter kan vara en känslig fråga. För att göra osäkerheten mindre har jag därför valt att hålla intervjuerna hemma hos den aktuella jordbrukaren. Att befinna mig i den miljö där undersökningen ska genomföras skapar även större förståelse för mig som intervjuare. (Kvale, 1997:92). Jag får en känsla av hur jordbruket fungerar, en inblick i de dagliga rutinerna samt får ta del av den lokala jargongen och maktstrukturen som jag är intresserad av.

Jag är mån om att försöka göra alla intervjuer ”mellan fyra ögon”, eftersom jag då anser att man får mest ut av samtalet. Stor vikt läggs vid att skapa förtroende som gör att de intervjuade öppnar sig och kan tala obehindrat om CAP. Mitt huvudsakliga syfte med intervjuerna är att låta dem ta tid för att få ut så intressanta åsikter som möjligt. Fokus ligger på ett intervjumöte som mynnar ut i ett slags samtal där uppföljningsfrågor tas upp och därför passar det inte att skicka ut exempelvis enkäter eller att intervjua per telefon, som jag hade fått göra om jag valt en annan region.

Karlsson (1999:59) beskriver olika modeller man kan använda sig av för att analysera, och i viss mån utvärdera, ett system. Han påpekar dock att dessa modeller ofta inte används var för sig utan snarare flyter in i varandra. Jag tar idéer från en av modellerna som bygger på att man kontaktar berörda parter som sedan medverkar i utformningen av analysen (Karlsson, 1999:58). Med hjälp av intervjuer med de berörda parterna analyserar jag svaren och i viss mån utvärderar CAP mot legitimitet. Sammantaget resulterar mitt metodval i syftet att utvärdera med hjälp av intervjumetod.

2.1.1 Material

Det primärmaterial jag får in genom mina intervjuer kommer utgöra stommen i uppsatsen. Jag anser att ett sådant material jag får in med hjälp av mina intervjuer är intressant och värdefullt då problematiken kring CAP flera gånger blivit studerat och bearbetat. Det insamlade materialet analyserar jag med hjälp av relevant litteratur kring ämnet. För att öka förståelsen för den empiriska och teoretiska delen använder jag mig av alternerade källor. Till den teoretiska delen används relevant litteratur om legitimitet från olika författare. När det gäller den empiriska delen används till exempel Europeiska Unionens hemsida, rapporter och utredningar från lantbrukarorganisationer och statliga myndigheter. Detta är relevant då intervjuerna bygger på god förkunskap om ämnet och det är viktigt att hitta aktuellt och nyligen publicerat material om CAP, då det är ett system under ständig förändring.

2.1.2 Källkritik

När man studerar och analyserar en politisk inrättning som CAP så krävs ett objektivt ställningstagande och alternerande källor. De enskilda jordbrukarna kan vara påverkade och ha en förutfattad bestämd mening till CAP då det är ett stödpolitiskt system med otroliga mängder pengar i omlopp. Men detta är inget stort problem då syftet med undersökningen är just att belysa åsikter och betraktelsesätt av CAP. Jag vill med mina intervjuer vara tydlig med att ställa frågor som behandlar dels intervjupersonernas specifika syn på CAP och dels den generella uppfattningen om CAP som politiskt system. Då jag genomför en samtalsintervjuundersökning vill jag komma åt de olika uppfattningar eller föreställningar jordbrukarna har om CAP (Esaiasson mfl, 2010:291). Därför kommer intervjudelen i min uppsats inte bygga på källkritik och jag kommer inte värdera de olika åsikterna och uppfattningarna som jag får in via intervjuerna.

Genom att använda både litteratur, akademiska artiklar och annat publicerat material för att komplettera intervjuerna skapas en bred och intressant syn på de eventuella problemen kring CAP. Detta kommer även att öka uppsatsens validitet. Ambitionen är en uppsats med så hög reliabilitet som möjligt. Därför kommer alla frågor i mina intervjuer presenteras som bilagor till uppsatsen. De fullständiga intervjuerna finns tillgängliga på ljudfil och dessa kan lämnas ut vid förfrågan. Källorna som finns i den utvärderande delen kommer att vara av hög tillförlitlighet. Tillsammans utgör dessa ett källkritiskt förhållningssätt för denna uppsats.

2.2 Val av intervjupersoner

I den typ av intervjuundersökning som genomförs kommer jag strategiskt välja ut mina svarspersoner. Med hjälp av ett strategiskt val som följer principen om

maximal variation av egenskaperna hos individerna som intervjuas (Esaiasson mfl, 2010:259) uppvägs risken för att det råder en viss typ av inställning hos en viss typ av odlare. En sådan inställning kan till exempel identifieras hos lantbrukare med stor mark, typ av inriktning eller vad för typ av ställning de har (till exempel politiskt valda representanter i en förening eller de som inte alls är engagerade i olika lantbrukarorganisationer). Därför har jag valt lantbrukare som varierar (Kvale, 1997:89) så mycket som möjligt inom dessa områden. Det är också intressant att söka variation på intervjupersonerna för att se CAP ur olika perspektiv och därmed få fram intressanta svar (ibid). På detta sätt kan likheter i argument och diskussioner kopplas till hur lantbruken ser ut, och analyseras utifrån det.

Jag har hittat intervjupersonerna genom att kontakta ansvariga inom Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) för att få information om olika lantbrukare i Skåne. Med hjälp av efterforskningar på internet har jag skapat mig en inblick i lantbrukarnas inriktning. På detta sätt har jag fått en god variation bland mina intervjupersoner och kunnat välja ut tio lantbrukare inom region Skåne. Just tio intervjupersoner var ett strategiskt val, dels för att den variation som jag ämnat ha uppfylls av dessa tio, dels på grund av tillgänglighet, men även på grund av tillgängliga resurser. April och maj är hektiska tider för lantbrukare, trots detta har jag lyckats få intervjuer med nästan alla jag önskat. Målet med att kunna generalisera kunskapen till större grupper kommer inte ha att göra med hur många personer jag har intervjuat, utan vad de har svarat och resultaten i analysen (Kvale, 1997:98).

Tyngdpunkten ligger vid att titta på legitimiteten hos CAP som specifik institution och hur lantbrukaren ser på systemet. Det är viktigt att jag mäter rätt. Därför väljer jag att intervjua de människor som kommer nära CAP och som har en relation till systemet och därför kan svara med viss trovärdighet. Om jag hade intervjuat politiker som kommer i kontakt med CAP eller medlemmar i jordbrukarorganisationer hade syftet förändrats och så också frågeställningen. Även frågorna i intervjuerna kommer vara anpassade och avgränsade till intervjupersonerna och teoriens ansats. De kommer inte röra till exempel en förändring över tid eller huruvida målen med CAP har blivit uppfyllda eller ej. Varför jag valt att intervjua enbart skånska lantbrukare, är på grund av strategiska anledningar, bland annat tidsramen och uppsatsens omfång. Valet av område motiveras även med att Skåne är det landskap som är mest uppodlat (Emanuelsson m fl. 2002:11,19), lantbrukarna är många till antalet och där finns även några av de största och mest inflytelserika lantbrukarna i Sverige (Olsson, 2011). Detta har gett möjligheten att få en bredd på intervjupersonerna trots områdesavgränsningen. Jorden i Skåne lämpar sig bäst för växt- och grönsaksodling (Emanuelsson m fl. 2002:211) och varje år minskar antalet uppodlad betesmark, därför har jag valt att utesluta de lantbrukare som fokuserar på kreatursuppfödning. Dessutom ser stöden som fokuserar på lantbrukare med kreatursuppfödning lite annorlunda ut, vilket gör detta till en liten, men nödvändig, avgränsning.

3 Jordbrukspolitik

Detta kapitel omfattar dels Sveriges jordbrukspolitik och dels den Europeiska unionens gemensamma jordbrukspolitik. Inledningsvis presenteras historia och bakgrund till systemet med ett speciellt fokus på stödsystemet och aktörer inom jordbrukspolitiken, då detta är väsentligt för förståelsen i analysen. Vidare introduceras CAP som styrningssystem och vilka aktörerna är som verkar inom området med aktörer i Sverige som fokus. Detta är en given inriktning då den svenska administrationen är den som medverkar för att uppfylla EU:s och Sveriges mål om ett effektivt och hållbart jordbruk. Det är också viktigt att lägga tyngd på att redovisa aktörerna inom svensk jordbrukspolitik då det ligger som grund för mina intervjuer och de är betydande för teorin kring området legitimitet.

Sammanfattningen av den politiska historien avgränsas från efterkrigstiden och framåt, trots att vi i Sverige har en mer än 6000 år gammal jordbrukshistoria. Detta på grund av uppsatsens omfång och syfte, som gör det logiskt att begränsa sig till den tidsperioden.

3.1 Svensk jordbrukshistoria

Jordbrukspolitiken i Sverige har under 1900-talet en historia av stark statlig styrning med inslag av bland annat subventionering. Den svenska statliga stödpolitiken etablerades 1932 för att häva krisen i form av prisfall på jordbrukets produkter som var en reaktion av den internationella lågkonjunkturen (Rothstein, 1992:110, 232). Efter andra världskriget motiverades subventioneringen av vikten i att långsiktigt trygga en inhemsk livsmedelsförsörjning. Jordbrukarna fick då, genom att staten höll upp jordbrukspriserna, en dräglig inkomst, och de som gynnades mest var de med störst mark (NE). I inte bara Sverige utvecklades ett samarbetsmönster mellan staten och jordbrukets intresseorganisationer. I Sverige kom samarbetet mellan jordbrukarna att växa sig både starkt och enhetligt, och organiseringen agerade för både jordbrukarnas fackliga och ekonomiska intressen (Rothstein, 1992:232).

De politiska besluten som tagits under 1900-talets andra hälft har varit starkt inriktade på livsmedelssubventioner och skydd för lantbrukares inkomster. Resultatet blev stora samhällskostnader, i både subventioner och produktionsöverskott och missnöjda konsumenter (NE).

3.2 Aktörer inom svenskt jordbruk

På tidigt stadie fanns det producentorganisationer inom det svenska jordbruket. Innan stödsystemet som inrättades år 1932, startade ett flertal jordbrukare i Sverige producentkooperativ¹ för att genom kartellbildningar motverka konkurrensen och därmed prisfallet (Rothstein, 1992:111). Organisationerna växte, i både styrka och omfattning, efter att stödsystemet inrättades. Denna korporativa förvaltningsstruktur som växte fram under samarbete i en krissituation mellan intressegruppsföreträdare och politiker har fått långsiktiga konsekvenser för svensk politisk gestaltning (Rothstein, 1992:251). Organisationer inom svenskt jordbruk har alltså haft ett starkt inflytande över implementeringsledet, men aldrig någon garanterad ställning i förvaltningsorganen (ibid).

De största organisationerna som involverar jordbrukare är idag Lantmännen, som är en koncern ägd av 35 000 svenska lantbrukare, och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), som är en intresse- och företagarorganisation för jordbrukare. LRF har över 170 000 medlemmar. Lantmännen och LRF står tillsammans för 9 procent av Sveriges BNP.

3.3 EU:s jordbrukspolitik

Den gemensamma jordbrukspolitiken inrättades under efterkrigstiden för att man ville komma tillrätta med försörjningsproblemen i Europa. Man ville öka produktiviteten och på så sätt ge medlemsländerna och invånarna livsmedel till resonabla priser (NE). EU införde tullar runt de sex dåvarande medlemsländerna för att uppmuntra jordbrukarna att producera mer. Detta visade sig vara framgångsrikt. Efterhand växte dock produktionen till stora överskott och man blev tvungen att avyttra överskotten så att priserna inte skulle falla inom de sex länderna. Man gjorde det med hjälp av offentlig lagring, intervention respektive exportbidrag. I efterhand förstod man att politiken inte fungerade och i slutet av 1980 reformerades den gemensamma jordbrukspolitiken. Detta var den första av många kommande reformer (Europa, Circa). Man kan sammanfatta målen med EU:s gemensamma jordbrukspolitik i fem punkter, dessa radas upp här nedan.

¹ Producentkooperativ kan förstås som *öppna karteller*, där medlemmarna upphör att konkurrera med varandra

Målen med CAP

- Öka produktiviteten inom jordbruket.
- Tillförsäkra jordbrukarna en skälig levnadsstandard.
- Stabilisera marknaderna.
- Trygga livsmedelsförsörjningen.
- Ge konsumenterna tillgång till varor till skäliga priser.

Källa: Utdrag ur Romfördraget

För att nå dessa mål används främst marknads- och prisregleringar, men man genomför också regional- och strukturpåverkande åtgärder (SOU 1996:65:18-19). Åtgärderna tar sig form i gemensam finansiering som alla medlemsländerna inom EU bidrar till och används som stöd till lantbrukare som producerar något speciellt, men också som betalning för konsekvenserna som den förda unionspolitiken har på priserna (OECD).

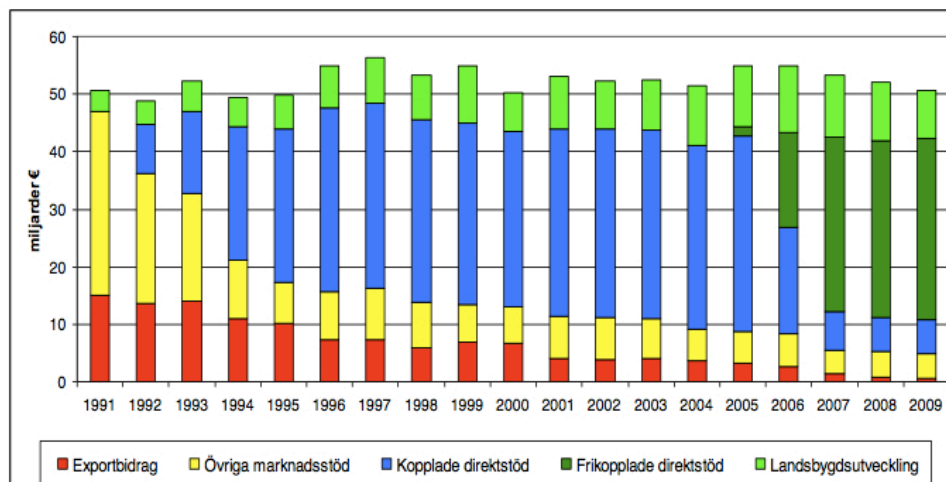
3.3.1 De olika stöden

Frikopplade direktstöd är det som också kallas gårdsstöd. Det är ett stöd som delas ut per hektar oavsett vad som odlas. Hur mycket gårdsstöd man får beror på värdet på det som kallas stödrätter, värdet på dem varierar främst beroende på om det är åkermark eller betesmark som funnits där innan och beroende på vilken region man tillhör (Jordbruksverket, de olika stöden). Gårdsstöd betalas alltså ut genom att vissa krav uppfylls, dock utan krav på att produktion skulle ske. 2007 införlivades också frukt- och grönsakssektorn i gårdsstödet. *Kopplade direktstöd* är till exempel arealersättning där man får ersättning per hektar för odling av olika grödor, som kan vara spannmål, vete, korn, raps. Med direktstöd menar man att stöden delas ut direkt till lantbrukaren och inte i senare led. *Landsbygdsutvecklingsstöden* delas ut till de som odlar med miljörelaterade åtgärder. Under detta stöd hamnar bland annat ekologisk odling och olika projektstöd. *Övriga marknadsstöd* är stöd som betalas ut per kilo sålda grönsaker eller kilo såld spannmål etc. *Exportbidrag* är det bidraget som ges för att varor ska kunna säljas för ett lägre pris när de exporteras. Nedan (figur 1) presenteras hur utgifterna sett ut för de olika stöden från och med 1991.

För att få ta del av några stöd måste man uppfylla speciella tvärvillkor: *verksamhetskrav* som är kopplade till produktionen och *skötselkrav* som är kopplade till jordbruket. Gör man inte detta dras en del av stöden in och man kan även få straffavgifter om man gjort fel i ansökan (Jacobsson, 2011:9). En annan regel är att om man får mer än en viss summa i gårdsstöd dras en procentsats av

beloppet och de pengarna används istället för att betala ut miljö-, projekt- och företagsstöd. Denna procentsats blir högre desto mer man får i stöd. (Jordbruksverket, stöd). Gårdsstöden finansieras helt av EU:s budget, medan de riktade stöden, såsom miljöstöd, de regionala stöden och strukturstöden medfinansieras av medlemsländerna (Jacobsson, 2011:3).

Figur 1 Cap utgifter totalt och fördelat på olika stödtyper

Källa: Europeiska kommissionens finansiella rapporter

Man kan med hjälp av figuren utläsa att de frikopplade direktstöden, eller gårdsstöden, är den största utgiften för CAP, och att de tog över de kopplade direktstödens roll omkring 2005-2006. Stöden blev alltså vid denna tid mer inriktade på ersättning per hektar utan krav på vad man producerade. Det man också kan se är att fram till 1990-talet utgjorde exportbidragen och de övriga marknadsstöden nästan 90 procent av CAP:s totala budget och år 2009 knappt 10 procent. Reformen som diskuteras inför 2013-års budget är bland annat att göra det riktade miljöstödet större för att få en grönare politik, något som går under landsbygdsstöden. EU vill också att stöden bara ska kunna gå till den aktiva lantbrukaren och därför skärpa kraven för vad man ska göra för att få stöd (Jordbruksverket, stöden efter 2014).

3.3.2 CAP som styrelseskick

Då Europeiska Unionen utvidgas, växer också komplikationerna och frågetecknen kring CAP som politiskt system. Skillnaderna mellan medlemsländerna och deras mål och behov av en gemensam jordbrukspolitik gör att den särskilda politik som CAP för är viktig att reda ut innan man tar steget ut i en analys. Önskan om en fungerande jordbruksproduktion är grunden till att länder väljer att ha en jordbrukspolitik (LRF:4). Naturförhållandena varierar världen över för att kunna bedriva ett konkurrenskraftigt jordbruk, och är ofta ett argument till varför det finns en gemensam jordbrukspolitik för de europeiska länderna (LRF:5).

Förhållandena varierar också inom EU, inom medlemsländerna och mellan de olika regionerna inom nationerna.

Hur kan vi förstå CAP som maktutövare? Aktörerna som rör sig runt CAP är som jag tidigare nämnt många, och administrationsledet är långt. Ministerrådet och EU-parlamentet fattar beslut som kommissionen har lagt fram. Kommissionen är sedan de som verkställer och ser till att besluten följs (Kommissionen, 2009). I ministerrådet sitter bland annat svenska jordbruksministern (Jacobsson, 2011:3). Statens Jordbruksverk utarbetar det regelsystem som kommer från EG direktiv, svenska lagar och förordningar och i sin tur är det länsstyrelserna som ska tillämpa dessa lagar. Jordbruksverket har ett stort informationsansvar mot såväl allmänheten och jordbrukarna, då de gör en bedömning av lagarna och kriterierna (SOU 1996:65:106f.). Det är också jordbruksverkets ansvar att utvärdera, vidarebefordra och ta till vara på erfarenheter, då den gemensamma jordbrukspolitiken ständigt förändras i både sitt innehåll och i sina administrativa former (SOU 1996-65:10f). Andra myndigheter som på olika sätt involveras i administrationen av CAP är bland annat Naturvårdsverket och regeringskansliet.

Jordbruksmarknaden fungerar annorlunda än andra marknader² och jordbruksproduktion är känslig för påverkan av aktuellt klimat. Jordbruks- och livsmedelsprodukter har en begränsad lagringstid, vilket gör att när utbudet förändras medför det stora komplikationer för jordbrukaren (LRF:5). Man kan alltså säga att CAP är en form av styrning ("governance") som verkar över flera nivåer (lokalt, regionalt, nationellt och transnationellt). I beslutsfattandet står påverkan dels från högre makter, såsom EU-parlamentet och Ministerrådet, och dels från medlemsländernas regeringar, politiker och oberoende intresseorganisationer.

² Utbud och efterfrågan reagerar, till skillnad för på andra marknader, långsamt på prisförändringarna. Därför har det varit svårt för både konsumenter och producenter att hantera fluktuationer på världsmarknaden (LRF:4).

4 Teori

Ända sedan de regleringar som förhandlades fram i och med Maastrichtfördraget 1993, har det varit diskussioner kring det folkliga stödet hos den Europeiska Unionen (Karlsson, 2001:104). Legitimitet och demokrati är begrepp som är väsentliga för en fungerande stat eller ett politiskt system. Det teoretiska ramverket kommer utgöras av litteratur kring legitimitet. Evert Vedung understryker vikten av att kunna sätta in det som utvärderas i ett större sammanhang, och menar att detta gör man genom att ha en tydlig teoretisk grund (Vedung, 2009:22). Genom att använda en teoretisk ansats kring legitimitet är förhoppningen att sedan kunna använda studien som ett exempel på politiska system. Studien kan även vara ett hjälpmedel vid utvärderingar av ännu större politiska system, som till exempel EU eller transnationella politiska organisationer.

Den enskilda jordbrukaren kommer att granskas, och de teorier som används belyser vikten av att undersöka uppfattningen om implementeringen hos politiska system för att kunna säga något om dess legitimitet.

Inledningsvis presenteras legitimitetsbegreppet. Legitimitet är ett komplicerat fenomen och därför krävs en förklaring av begreppet som helhet för att sedan kunna gå djupare in på det som kallas demokratisk legitimitet. Vidare presenteras två dimensioner inom politiken som demokratisk legitimitet är knutna till. Dimensionerna används som hjälp i analysen av CAP, den ena dimensionen kommer dock ligga som fokus i intervjuanalysen. I kapitlets sista avsnitt redogörs för vad som tas med från den teoretiska diskussionen in i analysen. I samma avsnitt genomförs en operationalisering av de teoretiska begreppen som kommer upp i legitimitetsdiskussionen. Således syftar detta kapitel till stå som grund för analysen och ge en ökad förståelse av hur begreppet legitimitet kommer att användas.

4.1 Legitimitetsbegreppet

Det råder ingen tydlig konsensus kring konceptet legitimitet (Karlsson, 2001:105) och om ingen tydlig definition görs av begreppet kan intersubjektivitetsproblem och operationaliseringssvårigheter uppkomma. Trots att det saknas enighet kring fenomenet, är legitimitet dock viktigt för alla former av styrning. En generell begreppsförklaring som ofta åskådliggörs är att det krävs att ett politiskt system har *folkligt stöd* för att legitimitet ska uppnås. I denna uppsats används definitionen där legitimitet är något som är sammankopplat med attityder och ståndpunkter hos medborgare. Där man undersöker om ett politiskt system är

legitimt genom att fokusera på hur uppfattningen ser ut hos dem som blir berörda av systemet i fråga (Karlsson, 2001:108).

En ytterligare specificering som jag kommer ta fasta på är den mellan *legitimitet* och *demokratisk legitimitet*. Legitimitet används för att förklara, som beskrivet ovan, relationen mellan staten och dess berörda parter. Demokratisk legitimitet erhålls inte endast om staten eller systemet åstadkommer det de utlovat att göra och tillfredsställer slutet på implementeringsstegen (medborgaren), utan det krävs att folket som omfattas av auktoriteten rättfärdigar denna (Erman & Uhlin, 2010:10). För att demokratisk legitimitet ska uppnås krävs alltså att den går genom medborgarna (nerifrån och upp) och inte genom måluppfyllelse (uppifrån och ner).

Demokratisk legitimitet kan sedan delas in i två olika grupper, inflödessidan och utflödessidan. Dessa två typer av legitimitet fokuserar på beslutsfattande och därigenom de aktörer som deltar samt de processer som sker under beslutets gång. Erman (2010:187) hävdar att för ett system ska kunna uppnå demokratisk legitimitet måste det ha både en fungerande inflödessida och en fungerande utflödessida.

Här nedan presenteras inflödes- och utflödessidan av politiken. Utflödessidan är den används nästan uteslutet för att analysera intervju svaren. Det är på denna sida av politiken medborgarnas uppfattning av ett system belyses. Det ges även en kort förklaring av inflödessidan och var vi kan påvisa den inom CAP, något som kan studeras utan intervjuundersökningar. Att denna sida presenteras sist beror dels på att man ska kunna skilja de båda sidorna åt, och dels för att kunna förstå CAP ännu tydligare utifrån demokratisk legitimitetsteori.

4.1.1 Politikens inflödessida

Inflödessidan har att göra med *hur* politiken utformas och *hur* besluten fattas. Legitimitetsgrund för ett styrelseskick skapas genom att medborgarna har så stort inflytande i beslutsprocessen och i utformningen av politiken som möjligt. Detta inflytande ses främst i demokratiska rättigheter såsom rösträtt, rätten att bilda opinion och rätten att kandidera till politiska ämbeten. Medborgarna ska ha rätt att vara med i beslutsprocessen om vem som ska ha makten och hur den ska utövas i politiska system, på så sätt rättfärdigas och legitimeras den politiska makten (Persson & Sjöstedt, 2010:69).

De legitimitetsskapande effekterna hos politikens inflödessida är alltså att demokrati stärker en stats (eller annat systems) legitimitet därför att demokratiska system ger medborgarna större rättigheter såsom medborgerligt inflytande över politikens inflödessida. Dessa expanderande rättigheter fungerar som ett verktyg för att öka statens legitimitet (Persson & Sjöstedt, 2010:70). Uhlin (2010:23) menar att det finns två demokratiska värden att titta på när man ska identifiera ett systems inflödessida. Det handlar om dels *representation* och dels *inkludering*. Representation är ett tydligt begrepp hos demokratiska stater, där folket styr genom val av ett politiskt parti eller andra företrädare som sedan beslutar i en regering (Uhlin, 2010:24). Begreppet är däremot mer komplicerat när det kommer

till transnationella aktörer eller maktsystem som stäcker sig över nationella stater. Där diskuteras avsaknaden av representation, Uhlin (2010:24f) nämner att ett problem hos NGO:s (Non Governmental Organizations) som agerar över statsgränser är att de ofta inte ger medlemmarna i organisationen möjlighet att göra sin röst hörd. De strukturella olikheterna är också stora, som till exempel klass, kön, nationalitet och religion och Uhlin menar att risken med transnationella system är att dessa olikheter återspeglas i ett sådant system. Vidare sägs att när det gäller sådana organisationer, som ska representera åsikter i större grad än personer, legitimeras ofta deras inflödessida trots bristande representanter valda av medlemmarna (Uhlin, 2010:25). Det andra värdet som är kopplat till politikens inflödessida är inkludering. Man menar att de som är insatta i ämnet och de som blir påverkade av beslut i politiken ska bli inkluderade i beslutsprocessen. Systemet eller aktören ska handla utifrån beslut som den insatta medborgaren har varit med att ta fram (Uhlin, 2010:26). Rothstein (2010:103), menar att då vi medborgare ofta visar oss ha bristande förtroende för de politiker och partier som vi röstat fram påverkar det inflödessidan till vår välfärdsstat. En sådan vrikande trend påverkar legitimiteten hos systemet.

4.1.2 Inflödessidan hos CAP

Var kan man då identifiera politikens inflödessida i ett system som CAP? Genom att medlemsstaterna skickar demokratiskt valda representanter till EU som är med i beslutsfattanden (Goulard, 2009:210) identifieras en del av inflödessidan där. Man kan se CAP som ett system där representativ demokrati identifieras, samtidigt kan man diskutera om problemen som finns med representation hos NGO:s också finns med CAP. Alltså att de många olikheterna hos medlemsländerna vad det gäller jordbrukssituationen kan speglas i systemet i sig och därmed är representation inte ett värde som självklart lokaliseras på CAP:s inflödessida. De olika medlemsländerna menar att just deras lantbrukares situationer ska förbättras och hur de har ett system som skiljer sig från andras. Detta kan jämföras på fler punkter med Uhlins diskussion om NGO:s (Uhlin, 2010:25), då CAP som system kräver representativa inslag för legitimation tillskillnad från andra transnationella aktörer som fokuserar på att diskussionen är relevant och inte på vem som diskuterar.

Det finns många intresseorganisationer och ekonomiska föreningar som inte bara för lantbrukarens talan, utan som representerar sina medlemmars intressen när det kommer till frågan om hur den gemensamma jordbrukspolitikerna ska se ut och hur budgeten ska fördelas. Här identifieras på så sätt inflytande på inflödessidan av politiken kring CAP. Dock kan man diskutera hur stort inflytande organisationerna har på CAP:s beslut. Och enligt teorin om inflytande på inflödessidan av politiken ska de grupper som är med och påverkar politiken vara väl insatta i frågorna kring den. Det gäller dock här att påpeka att jordbrukspolitikerna omfattar en så stor del av EU:s budget och därmed är anser många sig involverade i frågan.

4.1.3 Politikens utflödessida

Ifall medborgare uppfattar den offentliga maktutövningen som byggd på principerna om opartiskhet, universalism, saklighet, kompetens och pålitlighet, kan detta förläna det politiska systemet legitimitet även om den representativa demokratins mekanismer inte fungerar särskilt väl (Rothstein, 2010:106).

Utflödessidan kan man också kalla den offentliga förvaltningens relation till medborgarna. Det är på denna sida av det politiska systemet som medborgarna kommer i direkt kontakt med den offentliga makten (Rothstein, 1992:47). När det handlar om utflödessidan är det den som behandlar politikens genomförande, och de processer ett beslut går igenom när det ska träda i kraft. För att utflödessidan ska ses som effektiv ska dessa genomförandeprocesser ske utan komplikationer (Erman, 2010:178). Man menar att staten är tätt sammankopplad med förvaltningen och hur de politiska besluten implementeras. För att detta ska fungera måste besluten ha blivit tagna på ett demokratiskt vis då medborgarna har varit med att påverka enligt inflödessidan (Persson & Sjöstedt, 2010:70).

Ett demokratiskt värde som kopplas till politikens utflödessida är *konsekvenser* (Uhlin, 2010:32). Man fokuserar på de demokratiska konsekvenserna hos ett systems handlingar. Transnationella system som handlar på ett visst sätt kan påverka andra politiska system och trovärdigheten hos dess. Uhlin (ibid) menar att NGO:s kan fungera ett ”bälte” som kopplar ihop globala maktsystems beslut med medborgaren. Alltså är det sådana organisationer som bidrar till hur konsekvenserna av politiska beslut ter sig. Konsekvenserna av en aktörs agerande kan självklart yttra sig på olika sätt, och därför, för att undersöka demokratisk legitimitet hos transnationella aktörers utflödessida, kan man ställa sig frågan: ”Vilka är de demokratiska konsekvenserna av en aktörs handlande?” (Uhlin, 2010:33).

Ett central grund för legitimitet är att tillämpningen av lagar och regler tillämpas utan värderingar i förhållande till lagstiftningen. De personer som beslutar om eller ger service till enskilda medborgare, får bara ta hänsyn till det förhållande som har med ärendet att göra. Det politiska systemet ska vara förutsägbart för medborgarna, och då implementeringen sker på ett opartiskt sätt kommer det bidra till ökad legitimitet. Här kan man också nämna begreppet universalism, som förstås här i princip som att lagar och förordningar ska vara utformade så att de gäller generellt och inte riktar sig direkt mot enskilda medborgare, som något som stärker politikens utflödessida (Rothstein, 2010:104f).

Det har visat sig att medborgare litar ofta på personer vars anställning de inte kan påverka, såsom läkare, personer inom rättsväsendet eller andra offentligt anställda i högre grad än vad de litar på personer de själv varit med att rösta fram. Tilliten på offentligt anställda är något som upprätthåller legitimiteten via politikens utflödessida (Rothstein, 2010:106).

Som tidigare nämnts, att man sällan pratar om att en av dessa dimensioner kan stärka ett systems legitimitet, nämner Erman (2010:178) att just en mycket väl

fungerande utflödessida kan kompensera en låg, eller näst intill obefintlig, inflödessida.

4.1.4 Utflödessidan hos CAP

För att identifiera utflödessidan hos det politiska system som CAP innebär tar jag också här hjälp av tidigare avsnitt om jordbrukspolitiken. De processer som ett beslut går igenom från att det har blivit taget hos Europeiska kommissionen är många och utbreder sig över flera gränser, både transnationella, nationella, regionala och lokala. Besluten ska dessutom implementeras i olika länder där bältet av de olika aktörerna som involveras i politiken ser olika ut. Inom svensk jordbrukspolitik består dessa aktörer av en rad komponenter som bland annat är regeringskansliet, jordbruksverket och länsstyrelsen. Det jordbruksverket som lantbrukarna kommer i kontakt med när det handlar om att söka stödet och det är länsstyrelsen som fördelar de olika stöden.

Det svenska välfärdssystemet utmärks ofta av universalism, där service och ekonomiska förmåner ska enligt enhetliga principer täcka hela befolkningen oavsett livsförhållanden och status (Rothstein, 2010:108) och programmen är inte riktade till bestämda grupper, oavsett om man kan betala för sig eller inte (ibid). På senare år har de mer riktade stöden ökat hos CAP och diskussioner om huruvida man ska slopa arealstöden helt är på agendan inför kommande reformering. Hos arealstöden kan man påvisa universalism, där man får en utbetalning för antal hektar och inga skillnader görs. Men det är tveksamt om huruvida de mer riktade stöden kan anses vara ”lika för alla”. Vad som är problematiskt, huruvida systemet genomsyras av universalism, är att nya medlemsländer får mindre bidrag än äldre (BBC). När det kommer till hur medborgarna uppfattar systemet, implementering av besluten och transparensen, är det något min uppsats ska belysa och ett sådant material önskar jag få fram med mina intervjuer. Mer om detta redovisar jag nedan.

4.2 Operationalisering

För att kunna använda den teoretiska diskussionen i analysen krävs en operationalisering av de olika begreppen. Med hjälp av intervjuer undersöks huruvida CAP kan ses som legitimt system, och därför måste frågorna i analysen besvaras på ett sätt som går att härleda till den teoretiska diskussionen.

Frågorna begränsas kring de olika stödens påverkan på lantbrukaren, specifikt och generellt och administrationen som involveras i politiken. Detta på grund av att operationaliseringen av teorin är möjlig att göra kring dessa två ämnen, men också, som diskuterades i kapitel 2.2, att jag ställer frågor som den enskilde lantbrukaren har möjlighet och kompetens att svara på. Universalism är något som viktigt för utflödeslegitimiteten, för att få svar på frågor kring om ett sådant fenomen existerar inom den gemensamma jordbrukspolitiken ställs frågor som

belyser hur jordbrukarna ser på stöden från CAP, dels specifikt med även generellt. Just när det gäller universalism kommer fokus ligga på de *olika* stöden. Vilket stöd tycker odlarna fyller bäst funktion? Går deras åsikter här att koppla till begreppet om att alla ska behandlas lika utifrån samma principer? Har odlarna någon åsikt om hur CAP fungerar som system som utövas över hela den europeiska unionen, med alla de skillnader som utmärks länderna emellan? I så fall kan deras åsikter kopplas till hela systemet i sig och inte bara till den svenska delen av administrationen. Det är också intressant att se om lantbrukaren som får flera miljoner kronor i stöd om året tycker samma sak som den mindre brukaren där stöden ger honom precis tillräckligt för att kunna överleva.

Åsikter och tankar om huruvida systemet är förutsägbart och hur kompetensen ser ut i implementeringsprocessen hoppas jag kunna få svar på då jag frågar om de tycker jordbrukspolitiken fungerar bra idag och hur den antingen kunde fungera ännu bättre eller kanske till och med hur den skulle ändras helt. Även frågor kring om CAP fyller sin funktion kommer ställas för att reda ut hur lantbrukarna ser på systemets saklighet. Genom att ställa frågor som öppnar för djupa svar, skapas möjlighet att få reda på om de tycker att CAP är ett rättvist system och därmed legitimt eller ej.

Det kommer att ställas relativt korta frågor för att lantbrukarens åsikter ska komma fram och därefter analyseras. Tendenser och tankar som yttrar sig i åsikter liknande de här: ”vi blir behandlade olika och får inte samma slags stöd”, ”politikerna som bestämmer om stöden har ingen aning om vad de håller på med”, eller ”stöden är helt för komplicerade att söka” analyseras som en icke fungerande utflödessida och därmed brist på legitimitet i systemet. Medan åsikter som liknar de här: ”jag uppfattar stöden som självklara och lika för alla”, ”jordbruksverket följer upp de stöd man har sökt för och huruvida man uppfyller tvärvillkoren” och ”jag anser att CAP fyller sin funktion” kommer utvärderas som tecken på en väl fungerande utflödessida hos systemet och därmed att CAP är ett legitimt system. Självklart är dessa påståenden modifierade och övertydliga men det är för att jag här har som avsikt att öka förståelsen över vilken åsikt som kan spegla teorin kring legitimitet. Det kommer innebära en del tolkningsarbete för att koppla samman intervju svaren med teoriavsnittet.

5 Intervjusvar och analys

När jag ringde upp intervjupersonerna och frågade om de ville ställa upp på en intervju som gällande den gemensamma jordbrukspolitiken var det många som svarade att de ville ställa upp, men att de inte var insatta i systemet. Då jag väl var på plats och intervjuade visade det sig att lantbrukarna hade många tankar om hur de själva påverkades av systemet och hur det borde vara. Detta möttes jag av med glädje, då det är just de uppfattningar och tankar om systemet jag ville komma åt. Längre in i varje intervju visade det sig dessutom att lantbrukarna var, till skillnad från vad de utgav sig för att vara, mycket väl insatta i den politik som påverkar dem.

I detta kapitel följer en presentation av intervjupersonernas ståndpunkter och åsikter som utgör uppsatsens material. Efter varje underrubrik analyseras materialet med utgångspunkt i legitimitetsteori, för att kunna dra vidare slutsatser om åsikterna kring CAP än de som sagts i intervjuerna. Sista delen utgörs av intervjupersonernas tankar om CAP:s framtid, för att även här utvärdera med fokus på legitimitet. Framtidsbilden är väsentlig för hur man uppfattar systemet idag. Allt material från intervjuerna redovisas inte, utan endast de delar som är intressanta vid en analys.

5.1 Stöden

Samtliga intervjupersoner ger tidigt intrycket av att inte vara nöjda med hur den gemensamma jordbrukspolitiken bedrivs. Tankarna går åt skilda håll, men ett mönster går att utläsa i de argument som förs fram.

Nils Gyllenkrok, friherre och ägare av ett av norra Europas största och mest lönsamma spannmålsjordbruk (Olsson, 2011) inleder intervjun med en tydlig ståndpunkt: ”Idén med att man skulle stödja jordbruket för att ta bort konkurrensnackdelar som Sverige hade fanns långt innan vi gick med i EU. Jag är mycket emot sådana typer av stöd. Börjar man stödja en verksamhet, kommer inte denna verksamhet utövas på sitt optimala sätt.” Han fortsätter med att säga ”det är katastrofalt att man ger stöd till de som inte hade överlevt utan dem”, en åsikt som han återkommer till senare i intervjun när han menar att systemet, som det ser ut idag, snedvrider hela samhället. Nils påpekar också att man, genom att dra av flera hundratusentals kronor i arealersättning för de som är ”för stora producenter”, alltså för de som verkligen lyckats med sin produktion med hjälp av rationalisering och skicklig arbetskraft, gör systemet ”icke jämlikt”.

Per Nordmark, ägare av Södervidinge Gård, som producerar grönsaker utanför Kävlinge, tycker några av stöden är mer berättigade än andra. Detta är en

återkommande ståndpunkt hos andra intervjupersoner. Per beskriver det stöd som han får för att utveckla olika projekt som bidrar till att förbättra produktionssystem, kvalitet, miljö och marknadsföring. Detta är det stöd som går under *landsbygdsutvecklingsstöden*. Per menar att då mottagaren av stödet utvecklar något han är engagerad i, är detta ett konstruktivt stöd. Stödet täcker cirka 50 procent av investeringskostnaderna, vilket betyder att man tillför resten själv och därmed blir man medveten om vikten att utveckla ett fungerande projekt. Andra stöd, här menar Per främst det arealbaserade stödet, ser han som ”passiva stöd, som man får utan att behöva göra någonting”. Nils Gyllenkrok anser att landsbygdsutvecklingsstöden, som också finansierar gårdsgårdar och alléer ”inte ska stödjas av jordbruket”. Han menar istället att ”de stöden kan stödjas av bilindustrin, för det är bilarna som kör i alléerna”. Här ska understrykas att han inte tycker att stödet ska tas bort, utan bara att det kan tas någon annanstans ifrån, det är alltså inte ett motsägende påstående till det Per säger. Som det är nu menar Nils att jordbruket förknippas med saker som det inte borde förknippas med, såsom vackra alléer.

Anders Malmström, driftansvarig för tre gods på sammanlagt 2500 hektar mark, menar att ett stort problem med CAP är att stöden blir otydliga när de väldigt ofta förändras och det uppkommer nya tvärvillkor och nya riktade stöd. En sådan uppfattning återfinns jag hos många av de andra intervjuade.

Jörgen Hansson, som driver 550 hektar växtodling på Lundaslättens drift, har en uppfattning som skiljer sig litet från de andra. ”Stöden fungerar om de är helt arealbaserade. Är stöden kultur- och miljöbaserade slutar det med att vi inte har någon kontroll över dem”. Han menar att alla kan förstå om man får ”x antal kronor per hektar”, och att man på så sätt har kontroll över vad stöden går till. Att det ska vara ett klart och tydligt stöd är det flesta eniga om. De flesta håller även med Jörgen kring att vi inom EU är olika, både på jordbrukssidan och kultursidan. ”Frankrike, Tyskland, Sverige – vi är alla olika och tycker olika”, säger han och syftar på problematiken det medför att ha en gemensam politik över så skilda länder. Nils Gyllenkrok menar att systemet kan förklaras med att ”vi har lika förutsättningar som vi inte har”. För att förklara ytterligare menar han att alla medlemsländerna går under CAP:s regler, men de olika länderna administrerar stöden olika, ställer olika krav på lantbrukarna, och lantbrukarna i sin tur ser på ärlighet på olika sätt. Tolkning av villkoren kan variera och så också uppföljning av kraven beroende på vilket land man befinner sig i.

Per Nordmark menar att utvidgningen av EU är en anledning till varför systemet är snedvridet. ”Genom att de nya medlemsländerna inte får samma förutsättningar som de gamla har de inte möjlighet att konkurrera på marknaden”. Hade de nya medlemsländerna istället fått samma stöd, eller om stödet inte funnits alls, så skulle de ”haft konkurrensfördelar istället för, som det nu utmynnar i, konkurrensnackdelar”, som Per formulerar det.

En liknande åsikt, men en annan syn på *varför* systemet är i snedvridet, har Erik Åkesson, brukare av 175 hektar i Västra Hoby. Han menar att som det är nu ”plockar Sverige inte hem tillräckligt av stödet” utan detta är något som ”andra medlemsländer gör bättre”. Han menar alltså att felet ligger i att politikerna från respektive land inte har samma kompetens när det gäller att förhandla om

utdelning av stöden. Sverige kommer, enligt Erik, aldrig lyckas få lika mycket bidrag som andra medlemsländer inom EU och att det därför är ett snedfördrivet system.

Stefan Hansson, odlare av 255 hektar varav 155 hektar är ekologisk odling, säger att en stor del av EU:s jordbrukspolitik egentligen inte är jordbrukspolitik utan regionalpolitik och socialpolitik. Detta är en åsikt som jag ser återkomma hos Per Nordmark efter en lång diskussion om vad han tycker om de riktade miljö- och kulturstöden. ”Kulturlandskapet är otroligt viktigt, vi vill ha vackra rapsfält som blommor och fina alléer. Även de som bor i städerna tycker det är viktigt. Och det är tack vare stödet vi har det så fint i Västeuropa. [...] Men detta borde inte kategoriseras som jordbrukspolitik utan snarare som kulturpolitik.”

5.1.1 Uppfattning om stöden enligt teorin

Jag identifierar åsikter hos majoriteten av lantbrukarna som tyder på att de föredrar ett stödsystem med övergripande transparens. Många tycker att stödet som delas ut när man uppfyllt diverse villkor är för invecklat och otydligt (vi talar främst om kultur- och miljöstöden), och även om den återkommande reformeringen av CAP. Landsbygdsutvecklingsstödet uppfyller alltså inte principen om saklighet och pålitlighet som enligt den teoretiska grunden krävs för en förhöjd legitimitet. Det arealbaserade stödet ses som mer positivt hos många, just för att det är lättare förstå, räkna på och även för att det fyller sin funktion som ”ersättning för ett lägre pris” som Anders Jönsson, ägare av Revinge jordbruk, säger i intervjun.

Det finns också många som tycker att stödet, som det ser ut nu, är alltför snedvridet. Dels över de olika medlemsländerna och dels över nya och gamla medlemmar i unionen. Att systemet med stöden anses som oriktigt märks då många anser att de mer riktade stöden inte är att betrakta som jordbrukspolitik. Jag kopplar detta till en icke fungerande utflödessida, där systemet, för att det ska vara legitimt, ska speglas av opartiskhet och klarhet.

Som tidigare nämnt, då teorin belystes, är en central grund för legitimitet att tillämpningen av lagar och regler sker utan värderingar i förhållande till lagstiftningen. Med intervjuerna som tolkningsmaterial kan jag uttala mig om att en sådan tillämpning fri från värderingar inte går att uppnå för CAP. Med grund i Anders Malmströms ord: ”varje land värnar till syvende och sist om sitt eget” och Nils Gyllenkroks ståndpunkt att vi i Europa behandlar våra egna medborgare på väldigt skilda sätt, menar jag att lagarna och reglerna är värderade på olika sätt beroende på vilken nation som implementerar dem.

Om man ser den gemensamma jordbrukspolitiken som en aktör, märks en tydlig generell uppfattning hos lantbrukarna: konsekvenserna av CAP:s handlande betraktas icke demokratiska, då många uppfattar systemet som ojämnt. Detta skadar det politiska systemets legitimitet.

5.2 Förvaltningen

Nästan alla intervjupersoner menar att det är komplicerat att sköta ansökningar gällande stöden. Det är en ”fruktansvärd djungel” att gå in på de olika stöden och tvärvillkoren för att få dessa uppfyllda, anser Sten Olsson, förtroendevald inom näringspolitiken och medlem i en producentorganisation för Äppelriket, Kivik. Denna åsikt återfinns hos många av de intervjuade. ”I och med att stöden blir mer riktade blir det samtidigt fler tvärvillkor som ska uppfyllas”, säger Anders Malmström och fortsätter: ”detta innebär att fler personer anställs, och avlönas, för att granska jordbruket, än de som arbetar inom jordbruket – och det tycker jag är fel”. Jörgen Hansson anser med flera andra att det har blivit en klar förbättring när det gäller att *söka* stöd; man gör det via Jordbruksverkets hemsida, och om det uppstår problem får man enkelt hjälp. Jordbruksverket som instans är det många som ser positivt på.

Göran Nilsson, som odlar på 60 hektar i Kronodal utanför Dalby, tycker med många andra att jordbrukspolitiken i form av stödpolitik ”kostar mycket jobb och pengar, dels för jordbrukarna och dels administrativt. [...] Det blir ett system som är mer komplicerat än vad det borde vara”. Här menar Per Nordmark å andra sidan att kraven som ställs på lantbrukaren är bra, och ”att alla stöd är komplicerade för att de inte ska missbrukas”.

Hos Erik Åkesson och Lars Assarsson, lantbrukare i Håstad som odlar växtodling på 165 hektar, märker jag en tydlig brist i förtroende för de politiskt valda och de engagerade i jordbrukspolitiken. Erik säger saker som kan kopplas till administrationssidan av systemet, till exempel: ”Svenska politiker vill inte stötta lantbruket”. Lars menar att Sverige ”inte lyckas få hem så mycket stöd som vi hade kunnat få hem från EU”, de båda lantbrukarna menar att andra länder får mycket mer stöd och att det beror mycket på politikerna.

5.2.1 Uppfattning om förvaltningen enligt teorin

Politikernas arbete med CAP är det många som anser borde vara bättre. Dels EU-ministrarnas arbete och dels vad det gäller svenska politikernas knapphändiga insatser rörande jordbrukspolitiken. Samtidigt ser samtliga intervjupersoner positivt på Jordbruksverket, de har förtroende och hyser respekt för de som verkar inom instansen. Detta är två olika delar i administreringsledet som kopplar ihop besluten med medborgarna, och tilltron finns inte överlag med det visar sig att respekten ligger hos det system som verkar ”närmast” lantbrukarna, alltså Jordbruksverket. Denna typ av tilltro till de offentligt anställda upprätthåller legitimiteten. Däremot förlorar systemet legitimitet via inflödessidan när man inte känner förtroende för de personer man varit med att rösta fram.

För att utflödessidan ska ses som effektiv ska implementeringen av beslut ske utan komplikationer. Mitt intryck av intervjuerna är att många tycker det är för komplicerat med stöden, inte minst då finns många tvärvillkor att uppfylla, men också för att administreringen omfattar för många involverade i ett system som ”görs mer komplicerat än vad det är”, som Göran Nilsson säger. En konsekvens av detta blir enligt den teoretiska grunden att legitimiteten försvagas för systemet

då denna del av utflödessidan kan anses vara ouppfylld vad gäller administrationen.

För att sammanfatta de två avhandlade avsnitten ovan, kan sägas att EU:s stödpolitiska system speglar väldigt få av de principer som krävs för att ett politiskt system ska betraktas som legitimt. Jag, med mina intervjuobjekt, har kunnat påvisa att åsikterna inte skiljer sig så mycket åt när det gäller huruvida tillämpningen av CAP är ett befogat system eller ej. Både de som får mycket i stöd och de som får mindre anser att den stödpolitik som CAP utövar inte görs på ett tillräckligt universellt sätt och att en förändring bör ske.

5.3 Den gemensamma jordbrukspolitikens framtid

Det generella ställningstagande samtliga intervjuade har är att stöden borde tas bort. En klar och tydlig stödpolitik kan aldrig utformas över medlemsstaterna i EU. Att ta bort stöden abrupt kan dock leda till komplikationer. Som Nils Gyllenkrok formulerar det: ”Slopa stöden, *men* detta måste göras på ett oerhört skickligt sätt, då vi skiljer oss på många punkter medlemsländer emellan och skillnaden är stor när det gäller att säga att man tar bort stöden och sedan verkligen göra det”. Många håller med och menar att det är något som bör göras gradvis, under en längre period. På så sätt får man också en jordbrukspolitik som verkar med ett långsiktigt och tydligt mål.

Anders Malmström menar att ”både ur miljö- och konsumentsynpunkt hade det bästa varit att ta bort stöden”. Han menar att alla krav som ställs på lantbrukaren för att få ta del av miljöstöden är oerhört kostsamma att uppfylla och därför är det många som inte klarar av att hålla dem.

Hos lantbrukare som får mindre summor i stöd ligger meningsskillnaden i hur de uppfattar systemet specifikt. De säger att de skulle få det svårt att överleva om stöden inte fanns kvar, att det är stöden som betalar deras löner. Detta är något som lantbrukarna som får väldigt stora summor stöd också är medvetna om, men de menar likväl att det enda rätta är att låta den fria marknaden råda. Nils Gyllenkrok säger att en icke stödbaserad jordbrukspolitik, en fri marknad, kommer innebära att de konkurrenskraftiga jordbruken överlever och att de icke konkurrenskraftiga jordbruken dör. ”Som det är nu liknar det en planekonomi, det ska vi inte syssla med. Vi måste istället låta den fria marknaden rätta till hela systemet”, säger Per Nordmark och belyser därmed ett av de största problemen med CAP – att stödpolitik är som konstgjord andning, som innebär lantbrukarna blir helt styrda av systemet och inte klarar sig på egen hand. Det andra problemet är att en gemensam politik är otroligt komplicerad att föra över länder som är så olika.

Rothstein (1992:46) menar att om medborgarna inte uppfattar en maktutövning som legitim förlorar systemet sin rätt att styra. Sammanfattningsvis

följer denna legitimitetsteoretiska ståndpunkt intervjupersonernas åsikter om CAP som system och sloandet av stöden.

6 Slutsats

Med utgångspunkt i den tolkning som gjorts av intervjupersonernas svar genom relatering till de teoretiska begreppen, kan det konstateras att majoriteten inte tycker CAP är ett jämlikt system. Generellt så spelar det ingen roll vilka förutsättningar de olika intervjupersonerna har, utan åsikterna följer ett tydligt mönster. Utifrån den legitimitetsteori som har nyttjats i uppsatsen kan jag dra ytterligare den slutsats att CAP inte fyller de krav som ställs på ett maktutövande system för att det ska tillkännages som legitimt. Slutsatsen är ett resultat av de avgränsningar uppsatsen tagit vid. Den säger ingenting om hur den generella uppfattningen hos lantbrukare i andra länder och regioner ser ut. Kanske hade resultatet sett annorlunda ut? Det är en fråga för fortsatt forskning.

6.1 Avslutande diskussion

Att döma av intervjupersonernas svar så är den enda lösningen för CAP att slopa alla stöd, men därmed försakas hela CAP:s uppgift som (stöd)politiskt system. Detta är också vad legitimitetsdiskussionen gällande politiska system belyser. Ett sammanfattande citat av problematiken låter jag min intervjuperson Anders Malmström stå för. Hans ord belyser tydligt problemen med den gemensamma jordbrukspolitikens legitimitet, och genom att göra det leder han också in mig på den diskussion som förs nedan.

Det kommer aldrig fungera med en gemensam jordbrukspolitik för att vi aldrig kommer få den fria marknaden som EU skulle vara, för att vart och ett land kommer i slutändan värna om sitt eget. Det kommer bli jättesvårt att sy ihop EU på jordbrukssidan, och det finns bara ett sätt att göra det på – och det är att slopa alla stöd.

Mycket av den debatt som förts kring CAP går att koppla till större politiska system och framför allt EU. Om inte CAP, som utgör en stor del av EU, anses som legitimt system, kan då den Europeiska Unionen i sin helhet legitimeras? Och om inte ett sådant politiskt system som verkar över flera nationer inte berättigas, kan man påvisa samma tendenser hos andra transnationella organ? Den generella inställningen jag påvisat hos skånska lantbrukare i uppsatsen har i mångt och mycket handlat om att det inte går att utöva en gemensam politik över stater som är olika varandra. Det handlar inte bara om skiljaktigheter i storlek, utan främst om kulturella skillnader och grundläggande inställningar och värderingar hos medborgarna. Sådana värderingar speglas i de politiska organen som verkar för

det enskilda landets intresse. Jag ställer avslutningsvis frågan om resultatet i min uppsats kan användas för att pröva legitimiteten i andra politiska system?

7 Referenser

7.1 Sekundärmaterial

Barker, Rodney (1990). *Political legitimacy and the state*. Oxford: Clarendon Press.

BBC (2011-10-11). *Q&A: Reform of EU farm policy*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.bbc.co.uk/news/world-europe-11216061>. Hämtad: 2012-05-11.

Emanuelsson, Urban – Claes Bergendorff – Magnus Billqvist – Bengt Carlsson, Nils Lewan (2002), uppl 2. *Det skånska naturlandskapet*. Lund: BTJ Tryck AB.

Erman, Eva (2010). “Why adding democratic values is not enough for global democracy” i Eva Erman – Anders Uhlin. *Legitimacy beyond state? : Re-examining the democratic credentials of transnational actors*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Erman, Eva – Anders Uhlin (2010). *Legitimacy beyond state? : Re-examining the democratic credentials of transnational actors*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Europa, Circa [Elektronisk]. Tillgänglig: http://circa.europa.eu/irc/opoce/factsheets/info/data/policies/agriculture/article_7208_sv.htm. Hämtad 2012-04-21.

Europa, eu [Elektronisk]. Tillgänglig: http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/early-years/index_en.htm. Hämtad 2012-04-20.

Europeiska kommissionens finansiella rapporter. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://ec.europa.eu/agriculture/fin/finrep/index_en.htm. Hämtad: 2012-05-11.

Goulard, Sylvie (2009) *L'Europe pour les Nuls*. Paris: First editons. Uppl 2.

Jacobsson, Thomas (2011). *Jordbrukarstödens utveckling. Sveriges första 15 år som medlem i EU*. Rapport RA11:42. Jordbruksverket.

Jordbruksverket, [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/download/18.155035a1014cec667580003753/JS96.pdf>. Hämtad 2012-05-07.

Jordbruksverket, stöd. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/stod/gardsstod/utbetalning.4.7409fe2811f8e7990b88000635.html>. Hämtad: 2012-05-08.

Jordbruksverket, stöden efter 2012. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/stod/eusjordbrukspolitik/jordbrukspolitikenfran2014.4.6f9b86741329df6fab480008084.html>. Hämtad: 2012-04-25.

Jordbruksverket, de olika stöden. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/stod/gardsstod/stodratter/stodratternaharolikavarde.4.2399437f11fd570e67580004.html>. Hämtad: 2012-05-08.

Karlsson, Christer (2001). *Democracy, Legitimacy and the European Union*. Stockholm: Elanders Gotab.

Karlsson, Ove (1999). *Utvärdering – mer än en metod*. Stockholm: Kommentus förlag.

Kommissionen (2000). Rapport från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om genomförandet av rådets förordning (EG) nr 814/2000 om åtgärder för information om den gemensamma jordbrukspolitik. 2009, Bryssel

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lantbrukarnas riksförbund, fakta. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.lrf.se/Om-LRF/>. Hämtad 2012-05-07.

Lantbrukarnas riksförbund. Rapport: *Den framtida jordbrukspolitik* [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.lrf.se/PageFiles/22912/CAP%20rapport.pdf> Hämtad 2012-05-07.

Lantmännen, fakta. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://lantmannen.com/sv/om-lantmannen/>. Hämtad 2012-05-07.

Nationalencyklopedin; Jordbrukshistoria

OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development [Elektronisk] Tillgänglig: http://www.oecd.org/document/23/0,3746,en_2649_37401_48761687_1_1_1_37401,00.html. Hämtad: 2012-04-25.

Ohlsson, Birgitta i DN debatt ”EU måste hushålla bättre med medborgarnas pengar” Publicerad 2010-10-20 [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.dn.se/debatt/eu-maste-hushalla-battare-med-medborgarnas-pengar>. Hämtad 2012-04-20.

Olsson, Mats – Björn af Kleen. ”Gyllene affärer för friherren” Publicerad 2011-01-04 Sydsvenskan. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.sydsvenskan.se/kultur-och-nojen/gyllene-affarer-for-friherren/>. Hämtad 2012-05-14.

Persson, Anna - Martin Sjöstedt (2010). ”Den svaga staten: demokrati och förvaltning i utvecklingsläder”, s. 58-79 i Bo Rothstein (red), uppl 4. *Politik som organisation - förvaltningspolitikens grundproblem*. Stockholm: SNS förlag.

Regeringsproposition 1994/95:19. *Sveriges medlemskap i Europeiska Unionen*.

Rothstein, Bo (2010). ”Välfärdsstat, förvaltning och legitimitet”, s. 7-30 i Bo Rothstein (red), uppl 4. *Politik som organisation – förvaltningspolitikens grundproblem*. Stockholm: SNS förlag.

Rothstein, Bo (2010). ”Den svenska statsförvaltningens omvandling från försumpning till legitimitet”, s. 90-115 i Bo Rothstein (red), uppl 4. *Politik som organisation – förvaltningspolitikens grundproblem*. Stockholm: SNS förlag.

Rothstein, Bo (1992). *Den korporativa staten*, Stockholm: Norstedt.

SOU 1996:65 *Administrationn av EU:s jordbrukspolitik i Sverige*. Jordbruksdepartementet: Stockholm

Uhlin, Anders (2010). “Democratic legitimacy of transnational actors: mapping out the conceptual terrain”, s. 16-37 i Erman, Eva – Anders Uhlin. *Legitimacy beyond state? : Re-examining the democratic credentials of transnational actors*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Utdrag ur romfördraget. [Elektronisk] Tillgänglig: http://eur-lex.europa.eu/sv/treaties/dat/12002E/pdf/12002E_SV.pdf. Hämtad 2012-05-10.

Vedung, Evert (2009). *Utvärdering i politik och förvaltning*. Lund: Studentlitteratur. Uppl 3.

Åmark, Klas (1986). *Facklig makt och fackligt medlemskap. De svenska fackförbundens medlemsutveckling*. Bernes och Nobles: Lund

7.2 Samtalsintervjuer

Assarsson, Lars. Odlar traditionell skånsk växtodling på 165 hektar i Håstad. 2012-05-10. Intervjun tog plats i vederbörandes hem.

Gyllenkrok, Nils. Förvaltare av Svenstorps och Björnstorps gods. Odling av klassisk skånsk växtodling. Totalt 5500 hektar. Intervjudatum: 2012-05-14. Intervjun tog plats på vederbörandes kontor vid Svenstorps gods.

Hansson, Jörgen. Driver Lundaslättens Drift tillsammans med två delägare. Traditionell växtodling. 550 hektar. Intervjudatum: 2012-04-27. Intervjun tog plats i vederbörandes hem.

Hansson, Stefan. Odlar spannmål såsom raps, korn och vete. 150 av hans 225 hektar är av ekologisk odling där han också odlar rödbetor. Intervjudatum: 2012-05-11. Intervjun tog plats i vederbörandes hem i Gullåkra, Staffanstorps.

Jönsson, Anders. Driver Revinge jordbruk. Odlar potatis, rödbetor och gurka på 120 hektar. Intervjudatum: 2012-05-10. Intervjun tog plats i vederbörandes hem.

Malmström, Anders. Driftansvarig på Trollenäs, Slättäng och Sireköpinge bruk. klassisk skånsk växtodling³. totalt 2500 hektar mark. Intervjudatum: 2012-05-14. Intervjun tog plats i vederbörandes kontor vid Trollenäs gods.

Nilsson, Göran. Driver Kronedal utanför Dalby. Odlar traditionell växtodling på 60 hektar. Intervjudatum 2012-05-11. Intervjun tog plats i vederbörandes hem.

Nordmark, Per. Grönsaksodlare Södervidinge på 165 hektar. Intervjudatum: 2012-05-16. Intervjun tog plats i vederbörandes hem.

Olsson, Sten. Representerar odlare som förtroendevald inom näringspolitiken. Odlade tidigare på 30 hektar. Intervjudatum: 2012-04-28. Intervjun tog plats i vederbörandes hem i Djupadal, Vik.

Åkesson, Erik. Driver ett jordbruk i Västra Hoby på 175 hektar. Traditionell växtodling plus potatis. Intervjudatum: 2012-05-10. Intervjun tog plats i vederbörandes hem.

³ Klassisk skånsk växtodling innebär vete, korn, havre och sockerbetor.

8 Appendix

8.1 Intervjuguide

Här nedan redovisas de frågor som jag utgick ifrån under intervjuerna. Frågorna är att betrakta som en mall, då varje intervju var unik i sig och därför anpassades de litet efter respektive intervjuperson. Frågorna är baserade på uppsatsens teoretiska del om legitimitet. Emellertid hade jag som mål att dra empiriska slutsatser av diskussionen kring frågorna som kopplas till den teoretiska ansatsen i uppsatsen, därför är frågorna varken utformade som ledande eller med tydliga teoretiska anslag. Detta är heller inte en identisk spegelbild av hur intervjuerna gick till, utan att betrakta som en avbild av den grund jag utgick ifrån. De olika temana ger en bredare syn på syftet med intervjuerna. När jag ansåg mig ha fått tillräcklig information om alla leden hade intervjun fyllt sitt syfte och frågorna under vardera temat behövde inte alltid ställas. Då min ambition var att med hjälp av korta frågor få fram ett långt analyserbart svar har majoriteten av frågorna en sådan utformning.

Jag inledde samtliga intervjuer med att presentera uppsatsens syfte och mig själv. Sedan fick intervjupersonen presentera sig och sitt jordbruksområde.

Tema 1: Stödets påverkan

- i) Hur ser ditt jordbruk ut? Storlek och produktionsområde.
- ii) Får du något stöd från EU:s gemensamma jordbrukspolitik?
 - Vilket av stöden får du?
- iii) Vad anser du om stöden? Specifikt för dig och generellt för andra brukare.
- iv) Vilket stöd anser du fungera bäst?
 - Följdfråga: varför just det stödet?
- v) Hur tror du CAP påverkar jordbruket i Sverige och jordbruk i Europa?

Tema 2: Synen på administrationen av stöden

- i) Hur tycker du att det fungerar att söka stöd?
 - Om dåligt, vad är det som fungerar dåligt?
- ii) Hur upplever du att administreringen av CAP fungerar?

Tema 3: Framtiden

- i) Hur ser du på framtiden för svensk jordbrukspolitik?
- ii) Om den gemensamma jordbrukspolitiken inte förändras, vad tror du det kommer ha för inverkan på de europeiska jordbruken?
- iii) Nu när CAP står inför reformering, hur tycker du förändringen borde se ut?

- Hur i sin tur kommer det påverka svenskt jordbruk?